

עֶרֶךְ הַשְּׁלָחַן צֶפֶה הַצִּפִּית אָכֹל שְׁתֵּה קוֹמֵי הַשָּׂרִים מִשְׁחֵי מִגֶּן

^{הערות 1234567} (ישעיהו כא. ה)

ערוך השלחן – סדר פתורא: צפה הצפית – סדר מנרתא.
א"ר אבא בר כהנא: אית אתרא דקריין למנרתא צפיתא.
(בראשית רבה סג. יד)

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
ערוך השלחן <צפה הצפית> - מגידה אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי עמוד מס : 1 הודפס ע"י אוצר החכמה

ספר

עֶרֶךְ הַשְּׁלָחַן

לגאון ישראל

מרן רבי יחיאל מיכל הלוי עפשטיין זצ"ל

אב"ד נאווהרדק

אוצר החכמה

אורח חיים הלכות מגילה

(סי' תרפ"ו – תרצ"ז)

דפוס

ונלווה אליו

צִפּוֹת הַצִּפּוֹת

מקורות, הערות, ביאורים, מקבילות, והשוואות לפוסקים אחרים

חובר על ידי

מרדכי רבינוביץ

מח"ס מים ראשונים על מס' ידים וס' ברכת הארץ על סדר זרעים

משרד התרבות

כל הזכויות שמורות למחבר

הגהה ועריכה: גידי רוזנברג
סדר ועימוד: משה קפלן
עיצוב הכריכה: נועם שמואל
עורך אחראי: אייל פישלר

נדפס בישראל
מעלה אדומים, תשס"ז

Printed in Israel 2007

מסת"ב 978-965-417-032-1 ISBN

כּוֹן מַעֲלִיּוֹת טל. 02-5353655 פקס. 02-5353947 FAX.

98410 MITZPEH NEVO, MAALEH ADUMIM
WWW.birkatmoshe.org.il e-mail: office@birkatmoshe.org.il

מזכרת נצח באהלה של תורה

לע"נ

אוצר החכמה

הורינו היקרים

ר' רפאל בן ר' אברהם פרקש ז"ל

ר' אברהם בן ר' שלום שכנא רונס ז"ל

מ' גיטל בת ר' אלכסנדר זאב סומר ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

מזכרת עולם

לע"נ

ר' יוסף בן ר' דוד הכהן כהן ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

מזכרת נצח

לע"נ

העוסקים בצרכי ציבור באמונה

הר"ר שלום שכנא ב"ר אברהם רונס ז"ל

הר"ר אלכסנדר זאב ב"ר אליהו סומר ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הוקדש ע"י

ה"ר ירחמיאל ומ' דינה רונס

מזכרת זכרון לעילוי נשמות

אוצר החכמה

ר' קהת בן ר' אברהם יצחק ז"ל
מרת רבקה דינה בת ר' משה יעקב ע"ה
ספטנר

אוצר החכמה

שמסרו נפשם למען חיזוק הדת
והרמת קרן התורה
בעיר סט. לואיס ובכל רחבי הארץ

תוכן העניינים

עמוד

אזהרה חשובה

הסכמות

מבוא

שלחן ערוך

17 הלכות מגילה – סימנים תרפ"ו–תרצ"ז

ערוך השלחן

31 סימן תרפ"ו: דין תענית אסתר ^{אח"ח 1234567}

41 סימן תרפ"ז: דיני חיוב קריאת המגילה

54 סימן תרפ"ח: דיני כרכים המוקפים חומה מימי יהושע בן נון

75 סימן תרפ"ט: שהכל חייבין בקריאת המגילה

86 סימן תר"צ: דיני קריאת המגילה

118 סימן תרצ"א: דין כתיבת המגילה ותפירתה

142 סימן תרצ"ב: דין ברכות המגילה

154 סימן תרצ"ג: סדר תפלות פורים

165 סימן תרצ"ד: דיני מתנות לאביונים ומעות פורים

177 סימן תרצ"ה: דיני סעודת פורים ומשלוח מנות

206 סימן תרצ"ו: דיני מלאכה בפורים והספד ותענית ואבלות

217 סימן תרצ"ז: דין אדר הראשון

נספחות

223 לסימן תרפ"ו

225 לסימן תרפ"ז

229 לסימן תר"צ

235 לסימן תרצ"א

הסכמה

הרב שלמה פישר

ירושלים

כ"ה, י"ט שבט תש"ז

5030

אוצר החכמה

[illegible]

ה'תש"ח / 21/2/58

Ad. 18

רחוב הקבלן 13 הר - נוף, ירושלים 93874 טלי 02-6514799

ב"ה יט טבת תשסז

הסכמה

הן הגדתי משכבר הימים שופרא ושבחא דהאי גברא רבה הרב הגאון המופלג מוהר"ר מרדכי רבינוביץ שליט"א היושב בשבת תחכמוני, חורז ומעלה פנינים, משנתו סדורה ומימיו נאמנים. וכבר זכה לפרסם כמה ספרים יקרים בענינים שונים לשמחת לב הוגי תושיה בסברא ישרה ובקיאות עצומה. והן עתה הראה חזותו לפני בספרו החדש "צפה הצפית" על ערוך השלחן הלכות מגילה ערוך בטוב טעם ודעת. ובתלת זמני הוי חזקה על חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן כדרכו בקדש להיות דייק וגמיר וסברא סביר. יהי ה' אלהיו עמו וטהר ידים יוסיף אומץ להגדיל תורה ולהאדירה מתוך שלוה ומנוחה ויהא רעוא דתיירוס רישיה אכולא כרכא ויהנו רבים לאורו כי טוב.

הכו"ח לכבוד התורה

שלמה פיישר

ברכת אב

אאמו"ר הגאון ר' נחום אליעזר רבינוביץ שליט"א

דבר יום טוב

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי שזכיתי היום לראות פרי עמלך בני.

בני אם חכם לבך	ישמח לבי גם אני
ותעלזנה כליותי	בדבר שפתיך מישרים.
גיל יגיל אבי צדיק	ויולד חכם ישמח בו.

כתב "הפוסק האחרון", הוא בעל ערוך השולחן, בהקדמה לספרו, כי "עיקר הנעימות" בלימוד התורה נובע מריבוי פנים שבה. "אבל להלכה למעשה לא כל אדם זוכה לשאוב מים חיים להלכה ולמעשה מהים הגדול הזה". כלומר, בהרבות סברות ופירוקים יש נעימות, והנשמה נהנית מהבנת דעות שנדחו מהלכה לא פחות מאשר מהבנת אלה שנתקבלו, כמאמר הכתוב: דרכיה דרכי נועם. אבל הכוח המחיה את עם ישראל הוא אצור בהלכה הפסוקה, כי היא המעצבת את דמותו הרוחנית כגוי אחד בארץ.

כאשר הופיע אורו של ספר ערוך השולחן, עטרוהו חכמי ליטא אדירי התורה "הפוסק האחרון", והוא החזיר עטרה ליושנה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא לא רק בכל הנוהג בזמן הזה, אלא בכל מקצועות התורה כולם. והצליח להגיש את הכל ללומד בצורה תמציתית ובהירה. אולם בעווה"ר דברים שהיו ברורים ומוסברים אז מתקשים אנו להבינם, ודברים שהוא קיצר בהם מפני רוב פשטותם אין אנו מכירים אותם כלל, וזקוקים אנו לכלים חדשים לפי דרכנו כדי שנוכל לרוות את נפשותינו הצמאות למים חיים המפכים בערוך השולחן. ברוך נותן התורה שהנחה אותך בדרך אמת וזכית לההדיר ולהאיר לבאר ולהסביר את לשונו הזהב של הפוסק האחרון בנושא אחד, והוא הלכות פורים, ובכך יצרת דוגמא למה שיש לעשות על כל ספר ערוך השולחן כולו כדי להתאימו לכלי הקיבול של דורנו.

יה"ר שתזכה להגדיל תורה ולהאדירה ויפוצו מעינותיך החוצה ורבים ילכו לאורך וישמח אביך ותגל יולדתך.

באה"ר

אביך

בס"ד יום ד' לסדר ולמען תספר באזני בנך ובן בנך תשס"ז לפ"ק

הספר ערוך השלחן

במשך כל הדורות, רק מעטים זכו לכתוב פסקי הלכה בכל התורה כולה. בדורות האחרונים בולט במיוחד חיבורו של רבנו יחיאל מיכל הלוי עפשטיין זצוק"ל, הלא הוא ספר 'ערוך השלחן', שלפי עדות המחבר בדף השער של הספר: בו מבוארים כל הדינים וההלכות הכתובים בשו"ע עם כל הדינים המפוזרים בספרי האחרונים, בלשון צח וקל ובסדר נכון, וכל דין מבואר בטעמו עם ראיות מגדולי הפוסקים. ובסוף הקדמתו לחלק חושן משפט תיאר בעל ערוה"ש ז"ל את מגמת ספרו כדלהלן:

(א) כל דברי רבותינו בעלי הש"ע בארתי בטעמים ובנמוקים.

(ב) כל דברי רבותינו האחרונים כשחולקים על הש"ע הבאתי דעתם ובמילתא בטעמא וכן דיניהם שחדשו.

אוצר החכמה

(ג) במקום שיש מחלוקת בין רבותינו האחרונים והבאתי דעותיהם, ואם היה לי בדבר מה להכריע לא מנעתי מלכתוב הכרעתי כפי עניית דעתי, ולהמעין משפט הבחירה.

(ד) בהרבה מקומות כשחולקים על רבותינו בעלי הש"ע וד' האיר עיני ליישב דבריהם כתבתי מה שנלע"ד.

מנחת חינוך

(ה) בכמה מקומות שנשארו דברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל בתימא וצ"ע ממפרשי דבריו או ממפרשי הש"ע עמלתי ויגעתי להבין דרכו בקדש והעליתם על ספרי זה.

(ו) עוד הרבה דינים מחודשים שמצאתי מתוך דברי רבותינו הראשונים שלא הובאו עדיין הבאתים, וגם דינים מחודשים שנראה לענ"ד מתוך הסברא או באיזה ראייה לא מנעתי מלגלותה, וכתבתי לסימן [נ"ל] ר"ל נראה לי, או כתבתי בתחלת הדברים 'נראה לי' הכל לפי העניין.

(ז) בכל מקום שלא כתבתי המקור ששאבתי ממנו, ידע המעיין שזהו מדברי רבותינו בעלי הש"ע, אך הרחבתי הדברים בהלכתא בטעמא, וכל אשר

מדברי הראשונים והאחרונים שלא הובא בש"ע כתבתי מקורו בשני חצאי מרובעים כזה [].

ח) לפרקים כשעל ידי הדברים נתחדש איזה חידוש בגמ' או ברש"י ותוס' או בשארי ראשונים, רמזתי הדברים במלות מועטות בהקף שני חצאי מרובעים כנ"ל, שמפני שכל כוונתי להועיל ולבלי לבא בארוכה, הוכרתי לעשות כן, והמעין יבין, ומי שלא ירצה לעיין בזה אין מניעה בעקרי הדברים, ולפעמים הבאתי איזה דין מחודש מירושלמי או מתוספתא ואם אין לזה סתירה מהש"ס שלנו כתבתי הדברים כהוויתם ואם לאו הערתי בהערה קטנה שמהש"ס שלנו לא משמע כן.

והנה, אין ספק שכל הנהנים מעריכת שלחנו של הגרי"מ עפשטיין זצ"ל מכירים את חין ערכו ואת נועם הצעתו את התפתחות ההלכות ממקורן ועד צורתן הסופית. וכמי שזכה לגדול בסביבה רבנית שבה תפס הספר ערוה"ש מקום נכבד מאד בין הפוסקים האחרונים,¹ הייתי נוהג לעיין בו לעתים קרובות. אולם, למרות כל מעלותיו של הספר המתוארות לעיל, גיליתי עם הזמן, שפעמים רבות לא זכיתי להבין אל נכון את קוצר רמיזותיו של המחבר, ולא תמיד עמדתי על כוונתו.

על כן, עלה הרעיון להוציא מהדורה חדשה של הספר, כדי להקל על למידתו לעניי דעת כמוני.² ובמסגרת זאת, הכנתי את מחברתי הנוכחית 'צפה הצפית', על מנת לזקוף מנורה על שלחנו³ של הגרי"מ עפשטיין זצ"ל, להאיר את דבריו, ולעשותם שוים לכל נפש. ולהלן תיאור עבודתי.

צפה הצפית

1. חלוקת סעיפי הערוה"ש לפסקאות.

הרבה פעמים קיבץ בעל ערוה"ש לתוך סעיף אחד מספר דינים שונים, שאף שקשורים אחד לשני, מ"מ קשה לקולטם כאחת. על ידי החלוקה לפסקאות, ניתן רווח בין הדברים, ומתאפשרת התבוננות ראויה בכל דין ודין.

- שמעתי מאמו"ר שליט"א שהגרי"א הנקין זצ"ל היה רואה בערוה"ש 'פוסק אחרון', וכעין זה שמעתי ממשפחת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל.
- למען האמת, עלי לומר שאחרים עוררוני לעשות כן, ולא אני הגיתי רעיון זה.
- צפה הצפית - זקוף מנורה (רש"י ישעיהו כ"א, ה').

2. הוספת סימני פיסוק ופתיחת ראשי תיבות.

סימני פיסוק נוספו כמקובל בימינו, וכן נפתחו רוב ראשי התיבות על מנת להקל על הקורא. [הושארו ראשי תיבות נפוצים מאד, שפתיחתם היתה מכבידה על הקורא, כגון: ע"ש, צ"ע, עכ"ל, וכדומה; וכן ראשי תיבות שהפכו למלים כגון: רמב"ם, ב"ח, גר"א, וכדומה].

3. השלמת מקורות.

בהרבה מקומות שילב בעל ערוה"ש בתוך דבריו מדברי גדולי הפוסקים מבלי להעיר על כך. ידיעת מקור דבריו נותנת משקל שונה לדברים, וגם חושפת את שיטת עבודתו ולימודו. על כן השתדלתי למצוא מקור - בדרך כלל באחד מנושאי כלי השולחן ערוך - להמון דברים ששולבו בתוך דברי ערוה"ש.

4. השוואות לפוסקים אחרים ומקבילות

כאשר מצאתי בפוסקים אחרים התייחסות לנושא מסוים שהעיר עליו בערוה"ש, הבאתי דברי אותו פוסק, בין אם הוא מסכים עם שיטת בעל ערוה"ש בין אם הוא נוקט בשיטה חולקת. השוואות אלה מפרות את הלימוד בכלל, ומאירות ומחדדות את גישתו המיוחדת של בעל ערוה"ש בפרט, שהרי גם אם נמצא לו תנא דמסייע, עדיין אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

5. הערות וביאורים

במידה שדברי בעל ערוה"ש נראו לי מוקשים, לא נמנעתי מלהעיר על דבריו כפי הנראה לפי עניות דעתי, להעיר את לב הלומדים אולי יוכלו להעמיד את דבריו. כמו כן, במקומות שהיה נראה לי שהדברים נכתבו בערוה"ש בקיצור, ובאופן שאינו ברור דיו, כתבתי ביאור דבריו לפי דעתי.

6. תיקוני טעויות דפוס

במקומות מספר תוקנו טעויות דפוס ברורות. כמו כן, האיות של מלים מסוימות הותאם לנהוג בזמננו. [למשל, 'תימה' במקום 'תימא', 'לכאורה' במקום 'לכאורא']. בכל מקרה, נוסח הדפוס המקורי נשמר בהערות הנוסח. במידה שלשינוי הנוסח יש משמעות של ממש, הערתי על כך בהערותיי. לפעמים, הרגשתי שישנה השמטה או טעות בהעתקה, ומ"מ נמנעתי מלהגיה, והערתי על כך בהערות. במסגרת זו, גם סולקו כל השינויים שנעשו מפני אימת הצנזורה. כגון, 'כותי' במקום 'גוי', וכדומה.

7. הוספת גוף השו"ע

להקלה על הבנת דברי בעל ערוה"ש, ולתועלת הלומדים, צורפו בפתחת הספר פסקי השו"ע עם הגהות הרמ"א.

תקוותי חזקה שאכן מחברתי זאת תתקבל ברצון על ידי הלומדים והמעיינים. יחד עם זה, שגיאות מי יבין, ואשמח לקבל תיקונים והערות מן הקוראים, וכן הצעות לשיפורים בעתיד.

כאן המקום להודות להוצאת מעליות שהתגייסה בהתראה קצרה להוצאת הספר בצורה נאה.

הספר כולו מוקדש לע"נ מו"ח הרב הגאון ר' אהרן יהושע שטיין זצ"ל שהיה אב"ד בבית הדין שעל יד ישיבת בית יוסף נוברהדוק (ברוקלין), איש הלכה מובהק שנודע ברבים ביראתו הקודמת לחכמתו.

תודתי מעומק הלב לכל אלה שסייעו בידי בהוצאות הדפוס, וברב עניויות רצו בעילום שמם. תודה מיוחדת לר' אבישי אלבום נ"י, ספרן ספריית הרמב"ם בתל אביב, שנעזרתי בו רבות באיתור ספרים נדירים.

יברך ה' את נוות ביתי מרת חנה ת' שעומדת לימיני תמיד, ומעמיסה על שכמה את עול הבית על מנת לאפשר לי לשבת באהלה של תורה. יתן ה' ונזכה יחד לראות צאצאינו וצאצי צאצאינו כולם גדלים ועולים בתורה ויראת שמים.

שלחן ערוך והגהות הרמ"א הלכות מגילה

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
ערוך השלחן <צפה הצפית> - מגילה אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי עמוד מס: 13 הודפס ע"י אוצר הר

שלחן ערוך

תרפ"ו

דין תענית אסתר, ובו ג' פעיפים

החלק 113467

א. בחנוכה ופורים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם.

ב. מתענים בשלשה עשר באדר. ואם חל פורים באחד בשבת, מקדימין להתענות ביום חמישי. הגה: ותענית זה אינו חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך; כגון מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה, ואפילו רק כואבי עינים, שאם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אחר כך. אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור. ואם חל פורים ביום ראשון, שמתענין ביום חמישי שלפניו, וחל בו ברית מילה, מותר לאכול על המילה, ולמחר ביום ששי יתענו האוכלים.

ג. יש מתענים שלשה ימים, זכר לתענית אסתר.

תרפ"ז

דיני חיוב קריאת המגילה, ובו ב' פעיפים

א. חייב אדם לקרות את המגילה כלילה [ולחזור] ולשנותה ביום. ושל לילה זמנה כל הלילה; ושל יום, זמנה כל היום מהנץ החמה עד סוף היום. ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא.

ב. מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר לשאר מצות של תורה שכלם נדחים מפני מקרא מגילה. ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברים [הגה: כדי צרכו, שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיהן. אבל אם אי אפשר לעשות שתיהן, אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה. והא דמת מצוה קודם, היינו דוקא בדאפשר לו לקראה אחר כך.

תרפ"ח

דין כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון,
ובו ח' עיפים

א. כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, קורין בחמשה עשר, אפילו אם הם בחוצה לארץ, ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פירוש: בטלים ממלאכתם ועוסקים בצרכי צבור); והוא שהוקף ואחר כך ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך; לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. הגה: אבל מסתמא הוקפה ולבסוף ישבה.

ב. ¹²³⁴⁵⁶⁷וכן הכפרים הנראים עמהם, אפילו אינם סמוכים – כגון שהם כהר; או שסמוכים להם, אפילו אינם נראים עמהם – כגון שהם בעמק. ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע, קורין בחמשה עשר הואיל ונעשה בו הנם.

ג. כפרים ועיירות גדולות וכרכים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון, קורין בארבעה עשר.

ד. כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קורין בארבעה עשר ובחמשה עשר ובלילה. ולא יכרך כי אם בארבעה עשר שהוא זמן קריאה לרוב העולם.

ה. בן עיר שהלך לדרך, או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם. הגה: ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום ארבעה עשר כמו רוב העולם.

ו. יום חמשה עשר שחל להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימים לקרותה בערב שבת. וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאין שני ספרים, ובשני קורין ויבא עמלק. ואומרים על הנסים. ואין עושים סעודת פורים עד יום אחר בשבת.

ז. המפרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו, יקראנה בשלשה עשר או בשנים עשר או באחד עשר בלא ברכה. ואם אי אפשר

להמתין עד ימים הללו, יש אומרים שקורא אפילו מתחלת החדש. הגה: והכי נהוג. מיהו אם נזדמן לו אחר כך מגילה, חוזר וקורא אותה ביום ארבעה עשר; אפילו קראה תחלה ביום שלשה עשר, מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה.

ח. בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה, ואחר כך נודמנה לו בחמשה עשר, קורא אותה בחמשה עשר.

תרפ"ט

שהכל חייבים בקריאת מגילה, ובו ו' עיפים

א. הכל חייבים בקריאתה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים. ומחנכים את הקטנים לקרותה.

ב. אחד הקורא ואחר השומע מן הקורא, יצא ידי חובתו; והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא חבש או קטן או שומה, השומע ממנו לא יצא. ויש אומרים שהנשים אינם מוציאות את האנשים. הגה: ויש אומרים אם האשה קוראה לעצמה, מברכת לשמוע מגילה, שאינה חייבת בקריאה.

ג. אנדרונינוס מוציא מינו ולא שאינו מינו. טומטום ומי שחציו עבד אפילו מינו אינו מוציא. הגה: יש אומרים דאפילו את עצמו אינו מוציא וצריך לשמוע מאחרים.

ד. השומע מגילה ממי שהוא מודר הנאה ממנו, יצא.

ה. מקום שאין מנין, אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים, אחד פוטר את כולם; ואם כולם יודעים, כל אחד קורא לעצמו.

ו. מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה.

תר"צ

דיני קריאת המגילה, ובו י"ח עיפים

א. קורא אדם את המגילה בין עומד בין יושב; אבל לא יקרא בצבור יושב לבתחלה, מפני כבוד הצבור. הגה: ואסור לחזן לקרוא את המגילה עד שאומרים לו קרא.

ב. אפילו שנים, ואפילו עשרה, יכולים לקרותה ביחד, ויוצאים הם והשומעים מהם.

ג. צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב; ואם קראה על פה, לא יצא. וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה; אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות אפילו עד חציה, וקראם הקורא על פה, יצא. הגה: אבל אם השמיט תחילתה או סופה, אפילו מעוטה, לא יצא; ואפילו באמצעה דוקא דלא השמיט ענין שלם. אבל ביותר מחציה, אפילו הן כתובות אלא שהן ממושטשות ואין רישומן ניכר, פסולה.

ד. מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה, לא יקרא עם שליח ציבור, אלא שומע ושותק. הגה: וכן לא יסייע שום אדם על פה לחזן. ולכן, אותם הפסוקים שקורין הקהל, צריך החזן לחזור ולקרותם מתוך מגילה כשרה.

ה. קראה סירוגין, דהיינו שפסק בה ושהה ואחר כך חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה, יצא. הגה: ואפילו סח בנתיים. מיהו גוערין במי שסח בנתיים, כדלקמן סימן תרצ"ב [סעיף ב'].

ו. הקורא את המגילה למפרע, לא יצא. קרא פסוק אחד ודילג השני וקרא שלישי ואחר כך חזר וקרא השני – לא יצא, מפני שקרא למפרע פסוק אחד. אלא כיצד יעשה? מתחיל מפסוק שני ששכת וקורא על הסדר.

ז. הקורא את המגילה על פה, לא יצא ידי חובתו.

ח. הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקודש ובכתבי הקודש, אף על פי שאינו יודע מה הם אומרים, יצא ידי חובתו.

ט. היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים, לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון בלבד. אבל אם היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי, לא יצא, שנמצא זה קורא על פה; וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו, לא יצא השומע ממנו. הגה: אבל אין לחוש באיזה כתב כתובה.

י. מי שיודע לעז ויודע אשורית, אינו יוצא בלעז; ויש אומרים שיוצא. הגה: ואם כתובה בשני לשונות, מי שמבינים יצאו.

יא. יש למחות ביד הקוראים לנשים המגילה בלשון לעז, אף על פי שכתובה בלשון בלעז.

יב. קראה מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשינה, יצא; אבל אם שמעה מתנמנם, לא יצא.

יג. היה כותבה, שקורא פסוק במגילה שהוא מעתיק ממנה וכותבה, אם כוון לבו לצאת ידי חובתו, יצא; והוא שתהא כתובה כולה לפניו במגילה שהוא מעתיק ממנה. וכן אם היה מניהה. וכן אם היה דורשה, שקורא פסוק במגילה שלימה ודורשו, אם כיוון לבו לצאת ידי חובתו, יצא. ולא יפסיק בה בענינים אחרים כשדורשה, שאסור להפסיק בה בענינים אחרים.

יד. הקורא את המגילה צריך שיכוין להוציא השומע. וצריך שיכוין השומע לצאת. ואם הקורא שליח ציבור מסתמא דעתו על כל השומעים, אפילו הם אחורי בית הכנסת. אין מדקדקין בטעיותיה. ויש אומרים דוקא בטעות שהלשון והענין אחד, כההוא עובדא דתרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דרב, חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מינייהו; אבל טעות אחר, לא.

טו. צריך לומר עשרת-בני המן ועשרת, הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו באחד. הגה: ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא. ולכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת מתחלת חמש מאות איש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת.

טז. צריך שיאמר: ארור המן, ברוך מרדכי, ארורה זרש, ברובה אסתר, ארורים כל עובדי אלילים, ברובים כל ישראל; וצריך שיאמר: [וגם] חרבונה זכור לטוב.

יז. מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושטה באיגרת, להראות הנם; ובשיגמור חוזר ובורכה כולה, ומברך. הגה: יש שכתבו שנוהגין לומר ארבעה פסוקים של גאולה בקול רם, דהיינו: איש יהודי וגו', ומרדכי יצא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', כי מרדכי היהודי וגו'. וכן נוהגין במדינות אלו; והחזן חוזר וקורא אותן. עוד כתבו שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה, כדי שימחה שמו על דרך (מחה) תמחה את זכר עמלק ושם רשעים ירקב. ומזה נשתרבב המנהג שמכים המן כשקורים

את המגילה בבית הכנסת. ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם הוקבע.

יח. מגילה בארבעה עשר ובחמשה עשר צריך לחזור אחר עשרה. ואם אי אפשר בעשרה, קורים אותם ביחיד. הגה: ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה. ואם קראו אותם בצבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה. וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה.

תרצ"א

דיני כתיבת המגילה ותפירתה, ובו י"א סעיפים

א. אין כותבין המגילה אלא בריו על הגויל או על הקלף, בספר תורה. ואם כתבה במי עפצא וקנקנתום, כשרה. כתבה כשאר מיני צבעונים, פסולה. וצריכה שירטוט כתורה עצמה. ואין העור שלה צריך לעכר לשמה; ויש אומרים שצריך עכור לשמה.

ב. היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד, או שכתבה גוי או אפיקורוס, פסולה. ודינה כספר תורה לענין היקף גויל וחמומרת חתי"ן ותליית ההי"ן וקופי"ן וכל גופות האותיות בצורתן ובחסרות ויתרות. הגה: גם צריך לכתבה מן הכתב, ולהוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתבנה, כמו בספר תורה. ועושין כל פרשיותיה סתומות; ואם עשאן פתוחות, פסולה. ובדיעבד אין לפסול מגילה משום חסירות ויתרות, דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות דכשרה, כמו שנתבאר סי' תר"צ סעיף ג'. וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בו. ויש אומרים שצריכה תנין, ויש אומרים שאינה צריכה. הגה: ונהגו לתייגה. גם נהגו שלא לעשות לה עמוד כלל בסופה.

ג. עשרת בני הזמן צריך לכתבם כשירה, ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב, אלא מניח חלק בין כתב לכתב; ואם לא עשה כן, פסולה.

ד. צריך להאריך בוי"ו דויתא [הגה:] בכתבתה, ויש אומרים בקריאתה. וצריך לכתוב איש בראש דפא, ואת בסופה.

ה. אם תפרה בחושי פשתן, פסולה.